

בית מסוגנו ברחוב ישן בתל-אביב... ואל תמונות מימי המלחמה העולמית, ימי נערותו של סיוון. בשאהובה הזונה היתה קינה לנו. הילדים / מן השכונה, לדר וסוכריות בבוקר, / ידענו ששכבה לילה עם קצין... ואל שנת ארבעים ושלוש היתה שנת שירים רוסיים / ורדיו מוסקבה היה משרר ניצחונות כל הלילה / כולו / ובערבירשבתות נערכו מסיבות, למשל, / בירה שמעל לרובה. שם נשים / צחקו כמו היו בקירוב / אצבעות-אלוהים. וממול, בכסית, / חבורה של גברים-אלי-כף-גיבורים...

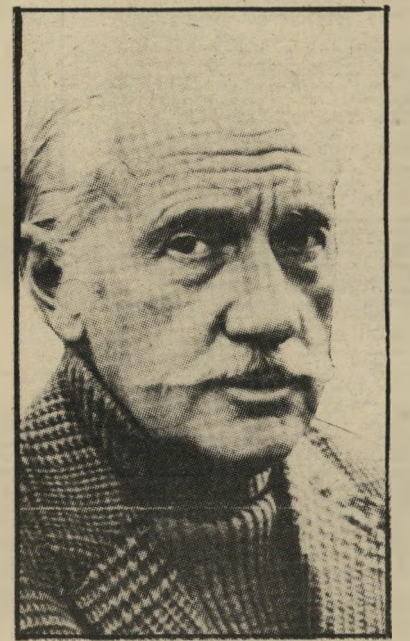
אחד מהישגי השירה של הקובץ הוא בשלוש הערות לאסתטיקה פורמלית, בשורות ליריות, עם בום כמו: ...ובנש / צלילים מן הסימפוניה השישית, / עד שלבבו של הנוגן, זאב גדול ואימתני, / הסתער עלי בזעם רצחני... והסכר המאוחר יותר של הלא כלבים קלטים צלילים / שאוזן האדם אינה שומעת כלל...

במחזור הימים מתקצרים משורר סיוון על כ'א בתמוז תרס"ד (הידועה על מות הרצל / נעה בחושי הטלגרף במהירות...) אל אחרי מאה שנות התיישבות (אבל השבולטים נותרו כפי שהיו והפעל בארשיבע ירדה לליגה הארצית / בדיוק ביום שהלויין הסיני צף בשמי הנגב / בראבה דימונה...)

שיריו של אריה סיוון הם שירים מרעננים בפשטותם, במבול הבלתי-חדל של שירי משוררים בלתי-אימנים, המתחבאים בצל רעיונות חדשניים ומניפסטים שיקריים. ספר מומלץ ביותר לשוחרי שירת אמת.

ספרות פופולרית החטא השלישי

מסיבות לא ברורות, נוהגים מוספי הסיפור של היומנים (והצהרונים) לקר אך ורק ספרים "ששובים", תוך שהם מאפשרים למבקרים ברמות שנות לכמם מילים עד אינסוף, שאיש אינו קורא, אודות ספרים שגם אותם אינו קורא. אחר מוסגי הסיפור, שהמוספים לסיפור מתעלמים ממנו ומקומו לחלוטין, הוא הסוג

מחבר סדרים שם בכיס הקטן

המכונה סיפור פופולרית — ספרים הנמכרים במליתעופה ובתחנות-רכבת, ספרי הרפתקת המרגשים תלמידי-תוכן, פקידים ועקרונות-ית. רוב הספרים כתובים כמומונות העשויה לעורר קינאתם של כמה סופרים ישראלים. הכותבים למען הכרטיס, שזוכרו אותם כבוא היום בבית-הספרים הלאומי.

ספר כזה הוא סיפור של לורנס סנדרס החטא השלישי, שראה אור באחרונה בתרגום לעברית.

החטא השלישי הוא ספר מתח מיומן, שכוחו בייחוד העלילתי שבו. זה סיפורה של זוי קהלה, גרושה, פקידת-ביטחון בבית-מלון ניו-יורקי, מתוסכלת מבחינה מינית, אשר אחת ל-28 ימים,

* לורנס סנדרס - החטא השלישי; עברית: עמשי לוי; הוצאת זמורה ביתן; 402 עמודים (כריכה רכה).

בזמן המחזור החודשי, היא חייבת להתפרק ברצח גבר. היא מתחפשת ואורבת לגבריה בכת-מלון שבהם מתקיימים קונגרסים או ועידות, עולה לחדר עם קורבנה, ובשיא גירוי היא רוצחת אותו, תוך שהיא דוקרת אותו במבושיו.

מול הרוצחת צמאת-הרמים, בעיר בת מיליוני תושבים, מתייצב קצין-מישטרה פרמוס, ארז ארז ארז דילייני, שכעבור זמן מגלה את נוסחת הרצח והרוצחת, ומדחים את המיטרה בקביעת תאריך הרצח הבא — כיום המחזור הבא של הרוצחת.

החטא השלישי הוא מסוג הספרים שכדאי לקרוא מייד אחרי קריאת אפופיה ישראלית של יצחק ארנס או א"ב יהושע, כדי להכין עד כמה ספר אמריקאי עשוי כהלכה מהרמה השלישית שם בכיס הקטן את הספרים שבהם ממלאים המבקרים את מדורי הביקורת של מוספי הסיפור. החטא השלישי הוא גם ספר מומלץ לילית-מתח הביטחוני הבא בישראל, או הלילה שלמחרת הנפילה הבאה של הבורס.

מקור החטא הרביעי

ארבעת הציוויים הראשונים בעשרת הדיברות של הסיפור הם: (1) אם אין לך כישרון — אל תכתוב. (2) אם יש לך כישרון ואין לך מה לומר — אל תכתוב את זה. (3) אם יש לך מה לומר, תכתוב את זה בכלים סיפוריים. (4) לומר, שיש לו כישרון ויש לו גם מה לומר, שישתחרר מתלותו בסופרים שהשפיעו עליו.

המשורר הצעיר עורך פלד חוטא בסיפור החדש עכשיו אופנוען אצטקי / מיתוס פרטי 1977. בחטא הרביעי, הוא אינו משתחרר ממי שהשפיע עליו, וייתכן גם מי שהביא אותו לכתוב. כוונתי למשורר האמריקאי הביטניק אלן גינסברג, שרומתו מרחפת מעל לכל שורה ושורה בסיפור מתוח זה של פלד.

אם בקובץ שירים הראשון של פלד יום הולדת, היו גישושי כישרון שירי, הרי שבקובץ שיריו השני, מיכתבים לברג-בלזן, היתה חוויה אישית, שהאפילה על כמעט על תלותו בכתבי אלן גינסברג. לעכשיו אופנוען אצטקי מרוח ויוף ביטניקי באיחור של שני עשורי שנים על כל עמודי סיפורנו של פלד.

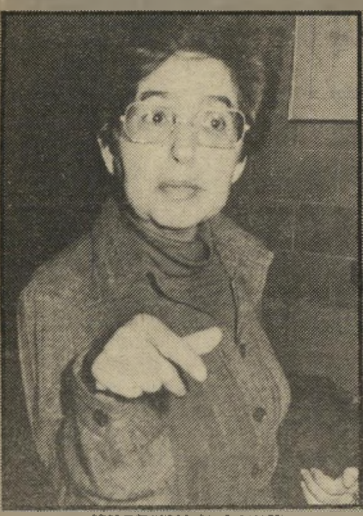
הגיסיון להריק לנופים ארצישראלים חוויות ביטניקות, במיקצב הגינסברגי, תוך עיינוב של חשיש, כתיבה-אוטומטית, נופים הזויים (האמת שהטריקים מטייפים אתי. אבל כשהדמיון יבש?) אינם מחמיאים לפלד. גם האימוץ של אנטוניו ארנטו, דרך הביטניקים, כדמות בהווית החיים של פלד, אינה עוברת את הרמפה האיכותית.

דרך שורות ריקניות, עמוסות זיוף, כמו נצח הוא דמעות עשב של מלאכים כבויים, מתרגל פלד קלישות, שגם באמריקה נכנסו כבי למיקראות של בתי-הספר, אלה קלישות נטולות כל חידוש, גם לא חידוש לפרובינציה התרבותית הישראלית (פלד אינו יודע, שבאוצרות-הכרית ראה אור לפני שנתיים-שלוש ספר מחקרי, העוסק בהשפעת שירתו של יהודה עמיחי על שירת ארצות-הכרית בשנות ה-70).

את גבולות הטעם הטוב השירי עובר פלד בפואמה שלו קדיש, שכלל אינה מזכירה בשמה את הפואמה קדיש לאלן גינסברג. אלא שהשורות הארוכות נקראות כמו היו שורות של אלן גינסברג, שעברו במטחנות זלבים, שובשו, סורסו ועוותו, והודפסו במכונת-הכתיבה של פלד. שורות מייגעות ומלאכותיות כמו מי שבבה / מי שבבה בעיניים והפסיק ללכת לבנק והשתין מן הקומה השביעית אל הגינה / וגדל מריהואנה בחלון המיטבה / מי ששיצה גרעינים על המידרבה וקרע חור במעוץ של ענן ואנס את המוזה / והפריק — / מי שגילה שהשמש שלו עמוסה קליפת זכוכית קליפת זכוכית קליפת זכוכית / והסתכל בקצה הנעל שיש שעות... לעורך פלד יש'יש כישרון שירי, אולם את כישרונו הוא מעדיף למחוק, ולהשתמש במקומו בכישרון המחקי הגרוע שלו לשירת אלן גינסברג, עד שמן הראוי לו לגשת למירשם התושבים ולהמיר את שמו מעורך פלד לעורך גינסברג. לפחות אז, שירתו וסיפוריו בנוסח

מי מריבה עמליה מגיהה-כרמון

בביצת הסיפורת הישראלית יש רגעים מעוררי צחוק עצוב. רגע כזה סיפקה החדש הסופרת המבוגרת (לרוב) עמליה בהנאי-כרמון, במכתב אותו שיגרה לעורכי המוספים הסיפוריים.

סופרת בהנאי-כרמון רשלנות וחלחלה

מכתבה של כהנאי-כרמון בעיתונים הטיל את הכתם מעליה על הוצאת-הספרים. מעשה לא תגון.

המכתב הנפתח בעילעולי השבוע בסיפרי החדש, והתחלתי... מכיא סידרה של שגיאות-דפוס, שהתחברת גילתה בסיפורה החדש למעלה במונטיפר, שראדאור בהוצאת חקיבוץ המאוחד.

איני נרגש מהחלחלה של כהנאי-כרמון, כסופרת, ולא מאתמול, היה עליה לדעת, שאסור לו לספר להיות מודפס קודם שהמחבר בטוח בניקיונו משגיאות. הוצאת-הספרים יכולה להעניק לספר שידותים מוגבלים, שהרי המגיה אינה האיש ששמו חתום על הספר.

המסקנה שלי: עמליה כהנאי-כרמון וילולה בהגהות של סיפורה, התוצאה מהדורה שגויה. עורך כהנאי-כרמון חושבת, שקורא סיפורה יגרו ממוספרי-הסיפורת את תיקוני-הידביקים על עמודי השגיאות של סיפורה, כאן המקום לספר, שלפני כמה שנים ראה אור קובץ שידים של אחד משלושת המשוררים החשובים במדינה, שבו היה חסר דריק אחד, או קוצו של יוד, כמאמר י"ג.

אותו משורר ישב במשך ימים בבית-ההוצאה והוסיף את החריק בספר, שהודפס נכמה אלפי עותקים. זה עונש ראוי לסופרת, או למשורר, שלא הקפידו בהגהות.

מכתבה של כהנאי-כרמון בעיתונים הטיל את הכתם מעליה על הוצאת-הספרים. מעשה לא תגון.

עכשיו אופנוען אצטקי לא יהיו גניבה סיפורתית משירת גינסברג.

ליקה הווימאית, כאחד מנושאי-הדגל של ניסיונות הטמיעה, שאותם ייצג הורס המרכזי ביהדות גרמניה.

כצד תצלום של קפה גרינשטיידל, הקפה הסיפורתי של וינה, שבו נראים יושבים ארתור שניצלר והרמן באהר, מובא סיקור השתלבות היהודים בסיפורת הגרמנית. והלאה, כחינה של גלריה שלמה של דמויות יהודיות, שהפכו למייצגי הישגי התרבות הגרמנית באותה תקופה, כיניהם, זיגמונד פרויד (שרישום נהדר של פניו מצוי בשער החוברת), פרנץ קפקא ויעקב ופרמן.

כניגוד לתהליך הטמיעה, מובא גם תצלום של קבוצה מחברי תנועת-הנוער בלארוויים (כחול לבן), תנועת-הנוער הראשונה שהיתה בעלת ציביון ציוני, שנסודה בגרמניה, וכן סקירת שאר הניגודים שאיפנו את יהדות גרמניה לפני עליית הנאצים לשלטון.

רשימתו של מיכאל ר. מארוס וישי בטרם וישי: מגמות אנטי-שמיות בצרפת בשנות ה-30, מביאה את אחד הפרקים האפלים בהיסטוריה הצרפתית, את סיפור האנטי-שמיות הצרפתית, המקבילה לאנטי-שמיות הגרמנית, שהעלתה את אדולף היטלר לשלטון בגרמניה. ליד המאמר מובאת פסקימיליה של עיתון אנטי-שמני, שבו נראה שוחט יהודי השוחט את הפרות הקדושות של הממון והתעשייה בצרפת. מחבר המאמר בוחן גם את מניעי התגברות האנטי-שמיות הצרפתית, עם ניצחון חזית השמאל בבחירות בצרפת ב-1932, ואת מעמרו של ראשי-הממשלה היהודי לואיז בלום כמקור למשיכת שינאה ודיעות קדומות, והלאה לפרשיה הכלכלית של שערוריית-סטאביסקי.

מאמר שקיים בו צחוק-גורל טראגי הוא מאמרו של קורבן הפאשיזם הישראלי והטירוף הלאומני, אמיל גרינצווייג, המובא תחת הכותרת עיון באוטופיות המדעיות של המאה ה-17. מאמר זה בוחן אוטופיסטים כקמפסא נאלה, אנדריאה, בייקון וקומונזיס, שהאמינו בכך כי שינויים חברתיים עשויים לצמוח כתוצאה מחידושי המדע. יוסף שלמון בוחן את הציונות הדתית ומתנגדיה: מסורת ומודרניות, משניחות ורומנטיקה, ברשימה שבה ניתן למצוא את שורשי הטירוף המשיחי של גוש אמונים, ואת הסיבות לפירוק המפר"ל בימים אלה.

עומר ברטוב, ברשימה בעלת אקטואליה לתהליך העובר על צה"ל בלבנון, בוחן את הברבריא של לוחמה — קצינים וחיללים גרמנים בחזית הרוסית 1941-1945. רשימה זו מומלצת לקריאה על-ידי קצין חינוך ראשי. בחוברת גם מדור סקירות רבי-עניין על סיפרי היסטוריה, זו חוברת שאין בה עמוד אחד משעמם.

* במתכונתה של בלארוויים הוקם לימים כפולין, בסוף מלחמת העולם הראשונה, אירגון השומר הצעיר.

כתביעת זמנים

הופעת הרבעון ההיסטוריה זמנים הוא חג המתרחש אחת לשלושה חודשים בקרב שוחרי ההיסטוריה בישראל. רבעון זה, במאמריו הבהירים, המלווים בתצלומים נדירים, הוא אות-כבוד לתרבות הישראלית.

באחרונה ראה-אור גיליון 14 של זמנים. עורכי החוברת, שלמה בר-עמי, צבי יעבץ ועדית זרטל, הביאו גם בחוברת 14 מינחר מרהיב של מאמרים-מחקריים.

ראשון המאמרים הוא נקיפות-מצפון בראשיתו של העידן הקולוניאלי מאת מורי אליאביסלרון. זהו מאמר העוסק בחוקים החדשים שנחקקו בשנת 1542, בידי קארל ה-5 (נכדו של פרדיננד ואיזבלה, מגרשי היהודים מספרד ב-1492). חוקים אלה נועדו להגן על הילדים במושבות-החדש שברוס-אמריקה — כלומר, האינדיאנים — מפני הניצול, השיעבוד וההשמדה ההדרגתית שהוכאה עליהם בידי המתיישבים הלבנים. אליאביסלרון מביאה לראשונה תרגום עברי של חוקים אלה, שקארל ה-5 — מלך ספרד, קיסר גרמניה ושליט איטליה — חיבר ברוב ההומנים האירופי של המאה ה-16. לרשימה ולחוקים מצורפים ציורים מרהיבים המתארים את הכחדת תושבי רוס-אמריקה.

בהקשר הספרדי מביא רון ברקאי את רשימתו אנדלוסים בין איסלאם ונצרות, שבה הוא מתאר את תהליך המרת הדת של המוסלמי בספרד.

בתקופה קרובה יותר לימינו עוסקת רשימתה של שולמית וולקוב, תחת הכותרת זחיות הדעת ושינאה עצמית: יהודים-גרמנים בתחילת המאה ה-20. ברשימה זו סוקרת וולקוב את מצב הטמיעה של יהודי גרמניה בראשית המאה שבהרה הגרמנית הסוכנת אותם, תוך שהם שומרים על כרונותם במיסגרות אינטימיות. המחשה ויזואלית לכך היא תצלום מגרנאדירשטראסה, רחוב ברובע היהודי בברלין שבו שמו היהודים על אורח-חיים יהודי משלהם. וולקוב בוחנת את תפקידו וחלקו של ואלתר רטנאו, שריהוץ הנרצה של הרפובי

* זמנים — עורכים: שלמה בר-עמי, צבי יעבץ ועדית זרטל; הוצאת זמורה-ביתן ואוניברסיטת תל-אביב; 101 עמודים (כריכה רכה, תבנית אלבומית).